1900. Acht en veertigste Jaargang. (Derde Kwartaal.) No. 36

DE BAZUIN

Stemmen uit „De Gereformeerde Kerken in Nederland."

(Ten voordeele van de Theologische School te Kampen.)

Joël II : 1a. Blaast de bazuin!

Vrijdag 7 September 1900.

Hagg. I : 4, Is het voor ulieden wel de tijd/ dat gij woont in uwe gewelfde huizen, en zal dit huis woest zijn?

Dit blad verschijnt des Vrijdags. Prijs per 3 maanden, fr. per post *f* 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika *f* 1.75. Voor Z.-Afrika *f* 1.75. Abonnementen buiten het Rijk moeten per kwartaal vóóruit worden betaald. Afzonderlijke Nrs 12½ ct. Advertentiën van 1—10 regels *f* 1; elke regel meer 10 cts. Boekh.-advertentiën 3 2 maal.

UITGEVER:
G. PH. ZALSMAN,
KAMPEN.

Advertentiën en Bestellingen vrachtvrij te adresseeren aan den Uitgever G. Ph. Zalsman te Kampen. — Kerkelijke Berichten en Stukken der Medewerkers aan den Redacteur, dHr. C. Mulder te Kampen. — Binnenlandsche Ruilbladen, Intezenden Stukken en Werken ter recensie aan den Hoofdredacteur, Dr. H. Bavinck te Kampen. —

Officiëele Kerkelijke Berichten enz.

DEP. CORR. M/D. H. OVERHEID.

Deputaten van de Geref. Kerken voor de Correspondentie met de Hooge Overheid hebben, in gevolge het besluit der jongste Generale Synode, aan Hare Majesteit de Koningin op Haren verjaardag per telegraaf den volgenden gelukwensch gezonden:

Mevrouw!

Op dezen voor U, Uwe doorluchte Moeder en het Volk heerlijken feestdag, brengen de Gereformeerde Kerken U eerbiedig hare dankbre hulde. Terwijl zij God den Heere danken voor den in U verkregen zegen, smeeken zij van Hem, ook Uwer Vaderen God, af rijke genade over U tot een lang, U waarlijk gelukkig, het Volk rijk gezegend en God verheerlijkend leven.

Nog op denzelfden dag werd een kort woord van dank ontvangen.

Noordtzij.

PLAATSELIJKE KERKEN.

BIERUM, 26 Aug. 1900. Heden was het voor onze gemeente een droeve dag, die ons tevens tot dankbaarheid stemde. Het was de laatste dag dat onze geachte oud-Leeraar Ds. J. Groenewegen in ons midden was. Wij mochten tot blijdschap der gemeente aan het eind van de morgen-samenkomst der gemeente, onzen oud-Leeraar in ons midden zien, om nog een laatste woord, een woord van troost en bemoediging tot ons te richten, waarna ZEw. voor 't laatst den zegen des Heeren op de gemeente legde Op verzoek van een der broeders Ouderlingen werd onzen scheidenden Leeraar toegezongen Ps. 121 : 4. Gaarne hadden we hem langer behouden, doch 's Heeren raad was anders. Hij geve ons in zijnen wil te berusten. Dat het Ds. J. Groenewegen, met zijn gezin, in de dagen zijner ruste wel moge gaan, en geve de Heere ons spoedig een Herder en Leeraar in zijne gunst.

Namens den Kerkeraad,
G. Bleeker, Praes.
P. Doornbos. Scriba.

—

HALFWEG, 27 Aug. 1900. Tot ons leedwezen heeft de beroepen Leeraar, de Weleerw. heer Ds. L. Kuiper te Hoogeveen, voor onze roeping bedankt.

Namens den Kerkeraad,
G. van Andel, Scriba.

—

HOMMERTS, 27 Aug. 1900. Alhier is beroepen de heer W. A. Willemse, Candidaat te Kampen.

T. J. Koopmans, Scriba.

—

ALBLASSERDAM, Sept. 1900. De kerkeraad alhier verzoekt door dezen vriendelijk, om alle brieven, stukken enz, deze kerk betreffende, te zenden aan den Scriba:

W. de Haan, Werfkade *C* 178.

HIJUM, 1 Sept. 1900. Heden ontvingen wij het teleurstellend bericht, dat Ds C. H. F. Krohne van Zoutkamp na veelstrijd voor onze roeping moest bedanken.

Namens den Kerkeraad,
M. Holwerda Scriba

—

OOSTEREND, 2 Sept. 1900. Hedenmorgen maakte onze geliefde Herder en Leeraar, de Welew. heer Ds A. André, de gemeente bekend, eene roeping te hebben ontvangen van de Geref. kerk te Holten.

Namens den Kerkeraad,
A. Gaastra, Scriba.

—

ZOUTKAMP, 2 Sept. 1900. Heden voormiddag na de godsdienstoefening maakte onze geachte Leeraar Ds. C. H. F. Krohne de gemeente bekend, dat hij voor de roeping van Hijum had bedankt en bij ons bleef, hetwelk ons tot blijdschap en dankzegging stemde De Heere zij geloofd.

Namens den Kerkeraad,
L. J. Huizenga, Ouderl.-Scriba.

—

HEEMSE, 3 Sept. 1900. Heden namiddag na de godsdienstoefening mochten wij van onzen geachten Leeraar Ds. G. Doekes hooren: ik blijf bij u; waarna op verzoek van Ouderling Hofsink de gemeente hem biddend toezong Psalm 134 : 3.

Namens den Kerkeraad,
E. Schutte, Scriba.

CLASSEN.

Classis Zierikzee.

De Classis Zierikzee zal D. V. vergaderen op *Woensdag 3 October* 's morgens te elf uur.

De Correspondent,
D. Mulder.

—

Classis Assen.

De Classicale vergadering, die gehouden zou worden den 12 September, is op verzoek, na overleg met een paar broeders, door mij gesteld op den 1sten NOVEMBER, een DONDERDAG.

Kerkeraden, die tegen dezen dag bezwaar mochten hebben, gelieven hiervan kennis te geven en een beteren dag voor te stellen.

Punten voor het Agendum worden verwacht vóór den 14*den October*.

H. Dijkstra, *Corr.-Quaestor.*

—

Classis Tiel.

De Classis Tiel heeft in hare vergadering van 29 *Aug.* 1900, gehouden te *Zalt-Bommel*, met algemeene stemmen tot den dienst des Woords toegelaten: Dr. G. Keijzer, Cand. te Kampen.

Namens de Classis,
R. van Giffen, *Scriba.*

—

ONTVANGSTEN.

Inwendige Zending in Drente.

De Deputaten deelen bij dezen mede, dat in Aug. j. l. de volgende giften ontvangen zijn.

Mijdrecht f 2, Dwingelo f 10,50, Westerbork f 4,10, Vledder f 1, Schoonebeek f 30, Aalden f 17, Beilen f 10,10.

De bijdragen, waarover per post beschikt is, worden niet in „de Bazuin" verantwoord, maar alleen in het gedrukte jaarverslag, dat alle gevers wordt toegezonden.

Voor alle gaven den gevers onzen hartelijken dank, terwijl wij ons bij vernieuwing tot het ontvangen der bewijzen van liefde en barmhartigheid aanbevelen.

H. A. Dijkstra, *Penn.*

Diever, Aug. 1900.

—

Voor de Inw. Zending en Bijbelcolp. in N.-Brabant en Limburg.

Met hartelijken dank ontvangen:

Gift van E. d. H. — Noordwijkerhout	f 5,—
Collecte v/d. Geref. k. Raamsdonk	- 6,96⁵
Uit het busje v/d. kindn. v. J. G. v. d. Hoogt — Kampen	- 2,50
Van A. Gruijs Sr. — Zaandam. Van verkoop van gebruikte postzegels	- 2,—
Van een dienstmeisje, door Ds. J. Kok te Nijmegen	- 2,50
Uit de Zendingsbus v/d Zondagschool „Obadja" te 's-Hertogenbosch	- 10,—
Jaarlijksche bijdrage v/d Geref. k. Heinenoord	- 2,—

Op Zondag, 16 Sept. a.s. zal, zoo de Heere wil, Ds. Binnema voor het eerst te *Roermond* optreden en zal alzoo de arbeid der Inw. Zend. aldaar openlijk geschieden. Gebiede de Heere rijken zegen, opdat die arbeid krachtig kan worden voortgezet. Sterke Hij de arbeiders daartoe en moge menige gave worden geschonken, opdat niet door gebrek aan stoffelijke middelen deze zoo hoogst gewichtige arbeid zou moeten gestaakt worden. Reeds ontvingen we van een militair te Roermond een schrijven, waaruit ons zoo duidelijk bleek, welke groote behoefte aldaar is aan de prediking des Woords. Helpt ons dan, broeders en zusters, opdat ook te Roermond het licht der waarheid schijne.

Namens Deputaten.
J. C. C. Voigt, *Penningm.*

Raamsdonk, 3 Sept 1900.

—

Voor de Theologische School.

½ c. Charlois	f 11,35⁵	Langeslag	f 4,24
Veenwoudsterwal	- 4,70	Rouveen	- 24,05
Rockanje	- 2,70	Staphorst	- 7,80
Hoorn	- 8,55	Steenwijk *A*	- 8,—
Opperdoes	- 8,17	Ambt-Vollenhove *A*	- 6,—
Medemblik	- 4,72	Wilsum	- 3,27⁵
Andijk	- 16,93	Zwolle	- 72,60
Urk	- 30 —	Zuilichem	- 1,75
Enkhuizen	- 49,75	Aalst	- 3,41
Amersfoort *A*	- 38,09⁵	Well	- 3,25
„ *B*	- 13,35	Vuren	- 1,26
Renswoude	- 2,25	Rossum	- 1,66
Bunschoten *A*	- 33,73	Zalt-Bommel	- 6,00⁵
„ *B*	- 21,40	Tiel	- 8,50
Soest	- 4,80⁵	Gameren	- 6,89
Maartensdijk	- 3,50	Geldermalsen	- 3,15
Scherpenzeel	- 12,92⁵	Oldebroek	- 12,82⁵
Hasselt	- 5,45⁵		

Verbetering.— In de vorige Bazuin is opgegeven onder de collecten „Brussel f 20.—" „Mede tot voorbeeld voor andere kerken" voeg ik op verzoek hierbij, dat dit de tweede collecte in dit jaar is.

Voor de Uitbreiding.

Door *Ds. F. Zantinge* te *Hoorn*, Corr. Cl. *Enkhuizen* de contrib. uit Enkhuizen van N. Sluis Pzn. f 10, N. Groot Sr. f 5, J. Visser f 1, M. Schouw f 1, A. Zwaan f 1.

Uit Hoorn van Ds. F. Zantinge f 1, K. Jut f 2, J. Jonker f 2, M. Horjus f 2, J. van Kluijve f 2, M. Laan f 2,50, L. Lindeboom f 1, P. te Lintel Hekkert f 0,50, D. S. Reek f 0,50.

Uit Opperdoes van G. Wijdenes Gz. f 5, K. Zwier f 1, D. Visser f 0,50, K. Vijn f 0,50, P. Ruyter f 1, J. de Leeuw f 1, Ds. R. J. Aalberts f 1.

Van den Kerkeraad van Urk f 25.

Uit Andijk van G. Sluijs Jz. f 1, Ds. J. v. der Sluis f 2, Jakob Sluijs Jz. f 3, P. Kooiman Pz. f 2, Jan Brouwer f 2,50, W. Sas f 1,50, P. Kistemaker f 2, C. Groot Kz f 1, Ks. Groot Pmz. f 1, Jan Groot Ks. f 1, Jakob Tensen f 2, Jan Zee f 1, N. Groot Wz f 1, Ks. Sluijs Jz. f 1,50, Pieterman Groot Wz. f 1, Jan Prins Jz. f 1,50, Jakob Prins Gz. f 1, W. Zwagerman f 1, Willem Schenk f 1,50, Klaas Kort f 1,50, Cornelis Visser Dz f 1,50, C. Bloemendaal (oude) f 1, Roelof Prins Jz. f 1, D. Baas f 1,50 Cornelis Baas f 2,50, Cornelis Schuurman f 2, Outjer Baas f 1,50, Cornelis Sas f 1, Willem Groen f 1, P. Prins Gz. f 1.

Door *Ds. J. Huizenga* te *Stedum*, Corr. cl. *Appingadam* de contr. uit Ten Post van Ds. N. Woldinga f 2, W. Kiers f 2,50 J. van Dijk f 1, A. Künun f 1, C. Geertsema f 1, J. Haring 0,50, *Gift* van J. Sterenberg f 0,50. — Door dhr. *J. Bührmann*, Corr. Cl. *Amsterdam* bezorgd bij *Ds. H. W. v. Loon te Amsterdam* van N. N. f 1.

Door *Ds. A. M. Donner* te *Amersfoort*, Corr. Cl. *Amersfoort* giften uit Oud-Loosdrecht f 22,90.

Door *Ds. C. M. W. Plet* te *Wezep*, Corr. Cl. *Harderwijk* de contrib. uit Harderwijk, Corr. br. *Alpherts* en br *A. J. Wuestman*, van Mevr. de Wed. te Winkel f 2,50, Mevr. de Wed. van Mantgem f 1,50, Mej. Wilkens f 1, H. Alpherts f 2,50, Rickart f 1,50, G. v/d Bosch f 1,50, L. v. Beek f 1, H. Visscher f 1, E. Fijnvandraat f 1, H. Karoncnyski f 1, Vilet f 1, H. Arendsen f 1, I. Bultman f 1. R Ferwerda f 1, J. Mons f 1, Mej. Abbing f 1, W. Dirksen Hzn f 2,50, A. J. Wuestman f 2,50, J Karssen f 1, G. Foppen f 1, B. Goosens f 1, R. de Nooij f 0,50.

Giften van Mej. N. N. f 1, Mijnheer W. f 0,50, Mijnheer Berends f 1, Mej. de Vidal f 1, Mhr Cosijnse f 1, J. Koopsen Gzn. f 5, F. v. Asselt f 1, W. J. Berends f 1, J. Jansen f 0,50.

De Penningmeester van de Theologische School,
Dr. H. Franssen.

Zwolle, 31 Aug. 1900,
Potgietersingel 120.

—

OUDERS OF GETUIGEN.

II.

Voordat wij de geschiedenis raadplegen, welke aan de woorden: *vader of getuige* in ons Doopsformulier is voorafgegaan, wijzen wij in het kort op hetgeen de H. Schrift over tijd en wijze der Doopsbediening ons leert.

Gelijk men weet, kwam de besnijdenis in de oudheid en komt zij ook thans nog bij vele andere volken, behalve de Joden, voor. Maar ofschoon er gelijkheid was in de uitwendige handeling, bestond er van den aanvang af toch een groot onderscheid in de besnijdenis, gelijk zij bij de Heidensche volken in gebruik was en gelijk God haar bij Abraham instelde.

Ten eerste was de besnijdenis bij de Heidensche volken alleen eene zichtbare handeling en geen sacrament; maar aan Abraham en zijn zaad gaf de Heere de besnijdenis tot een teeken van zijn verbond, tot een zegel van de rechtvaardigheid des geloofs. Ten tweede werd de besnijdenis bij de Heidensche volken dikwerf niet alleen aan jongens maar ook aan meisjes voltrokken, maar onder Israël had zij naar Gods gebod alleen plaats bij kinderen van het mannelijk geslacht. En ten derde werd de besnijdenis bij de Heidensche volken dikwerf op veel later leeftijd, vooral tusschen den zes- en den vijftien-jarigen leeftijd, verricht en in verband gebracht met de puberteit, maar bij Israël moest zij naar des Heeren bevel geschieden op den achtsten dag na de geboorte.

De redenen, waarom dit sacrament der besnijdenis niet aan kinderkens van het vrouwelijk geslacht bediend werd en eerst op den achtsten dag na de geboorte plaats hebben mocht, zijn ons onbekend. Maar het is zeker niet al te gewaagd, om te onderstellen, dat zij saamhangen met de onreinheid, die volgens het Oude Testament aan alle geboorte en dood verbonden is. De zonde openbaart bij den mensch hare macht vooral in het vleesch. Daarom maken alle verschijnselen van het geslachtsleven onrein; de vrouw blijft zeven dagen na de geboorte van een zoon en veertien dagen na die van eene dochter onrein, en wordt ook dan eerst na drie-en-dertig of zes-en-zestig dagen door eene offerande in de kerkelijke gemeenschap opgenomen; het kind deelt in die onreinheid en wordt, wanneer het is van het mannelijk geslacht, eerst op den achtsten dag na de geboorte besneden.

De voltrekking van deze besnijdenis was in de dagen des Ouden Testaments aan geen ambt gebonden. Ieder Israëliet mocht haar uitoefenen; gewoonlijk deed het de huisvader, Gen. 17 : 23, en in geval van nood ook de moeder, Ex. 4 : 25, 1 Makk. 1 : 64, 65. In lateren en ook in den tegenwoordigen tijd wordt zij in huis voltrokken door een arts of door een daartoe gediplomeerden mohel (besnijder), in het bijzijn van den vader en van getuigen.

De tijdsbepaling van den achtsten dag is afdoend bewijs, dat de besnijdenis niet mag opgevat worden als eene uitwendige handeling, welke de geestelijke weldaad der zonden-vergeving en van de besnijdenis des harten bewerkte en tot stand bracht. Dan toch zouden alle kinderen, die vóór den achtsten dag stierven, onder Israël van het koninkrijk der hemelen uitgesloten zijn geweest, en dat krachtens eene Goddelijke beschikking, zonder eenige schuld van de zijde des menschen.

Toen later onder de Joden de gedachte opkwam, dat de besnijdenis volstrekt noodzakelijk tot de zaligheid was, raakte men met deze Goddelijke tijdsbepaling verlegen. En het gebruik kwam op, om zulke kinderen, die vóór den achtsten dag gestorven waren, nog te besnijden op de begraafplaats; eene gewoonte, die ook hier te lande onder de Joden nog heden ten dage gevolgd wordt.

Maar juist omdat het Jodendom aan de uitwendige besnijdenis de zaligheid verbond en uit de werken der wet zijne eigene gerechtigheid zocht op te richten, stelde God in den aanvang des Nieuwen Testaments het nieuwe sacrament van den doop in. In dien doop toch verkondigde Johannes aan de Joden van zijn tijd, dat zij, ofschoon besneden zijnde, schuldig en onrein waren en eene gansche vernieuwing van noode hadden, om in te gaan in het koninkrijk der hemelen. De doop van Johannes was eene veroordeeling van het Jodendom, eene luide prediking, dat de uitwendige besnijdenis zonder meer tot niets nut is: dat die niet de ware Jood is, die het in het openbaar in het vleesch is, maar dat die een Jood is, die het in het verborgen is en de besnijdenis des harten deelachtig is.

Maar die doop was toch ook nog iets anders en iets meer. Hij was het onomstootelijk bewijs, dat God zijn verbond bleef gedenken en zijne beloften vervullen wilde. Want niettegenstaande de Joden schuldig en onrein waren, de Heere verwierp hen niet maar kwam in het sacrament van den doop hun opnieuw zijne genade betuigen. De doop was eene prediking van der Joden verdoemelijkheid, maar ook eene verkondiging van Gods trouw in het vervullen zijner beloften, van zijne gezindheid om alle zonden te vergeven en zijn volk wederom in genade aan te nemen. Ja, naarmate de zonde te meerder werd, openbaarde zich Gods genade te overvloediger. Rijker nog dan in de dagen des Ouden Testaments zou immers straks in Jezus Christus de volheid van Gods genade en waarheid aan het licht treden. De wet werd wel door Mozes gegeven; maar de genade en de waarheid zijn in Jezus Christus geworden.

Daarom heette die doop bij Johannes dan ook doop der bekeering tot vergeving der zonden. Niet alsof hij slechts naar de vergeving der zonden in de toekomst heenwees; maar de

doop was een teeken en zegel van dat oprechte geloof en die waarachtige bekeering, welke de vergeving der zonden meebrengen. Johannes was immers geen prediker der wet alleen, maar ook een verkondiger van het evangelie; hij wees heen naar het Lam, dat de zonden der wereld zou wegdragen, en verkondigde met het oog op dien komenden Messias de nadering van het Godsrijk, waartoe de doop der bekeering den toegang ontsloot.

BAVINCK.

ZETTEN.

Het Zettensch gymnasium verkeert in eene ernstige crisis.

Tegen het einde van den vorigen cursus scheen de toestand zoo hopeloos, dat heeren Curatoren meenden er maar een einde aan te moeten maken.

Maar de Rector, Dr. Kramer, kwam op de algemeene vergadering met een ander voorstel, daarin bestaande, dat de Vereeniging hem voorloopig voor een jaar de gebouwen in huur zou afstaan, en dat hij het gymnasium, dat voor het onderwijs onder toezicht der Curatoren bleef staan, financieel geheel voor eigen rekening ging drijven.

Dit voorstel vond bijval, en zoo werd wederom althans één jaar aan het leven van Zettens gymnasium toegevoegd.

De daad van Dr. Kramer getuigt van stouten moed en krachtig willen. Zij verdient op zichzelve reeds waardeering en steun.

Maar Zettens gymnasium heeft de oudste brieven; het was het eerste Christelijk gymnasium, dat hier te lande opgericht werd; het heeft in al de jaren van zijn bestaan rijke vruchten gedragen en is voor velen ten zegen geweest.

Het heeft bovendien vóór, dat het gelegen is in eene gezonde streek, dat de leerlingen niet op kamers wonen maar in huis zijn opgenomen en voortdurend onder toezicht staan, en dat de gebouwen, die ervoor gesticht zijn, zich in goeden staat bevinden en bij verkoop zeer weinig zouden opbrengen.

Geen wonder, dat de Vereeniging ertegen opzag, om het gymnasium op te heffen en gretig het voorstel van Dr. Kramer aangreep, om het ten minste nog één jaar op de door hem aangegeven wijze te beproeven.

Van harte hopen wij, dat deze proef slagen mag. Indien er geld is, indien er leeraren zijn, indien het aan leerlingen niet ontbreekt, dan natuurlijk hoe meer Christelijke gymnasia, hoe liever en hoe beter!

Moge het aanstaande jaar het bewijs leveren, dat Zettens gymnasium in eene wezenlijke behoefte voorziet.

DRANKBESTRIJDING.

Op de eerste openbare vergadering van de Gereformeerde Vereeniging voor Drankbestrijding, 25 Juli l. l. te Zwolle, is door Ds. W. H. Gispen Jr. van Baarn een referaat gehouden, dat alleszins de lezing en overdenking verdient.

Op die vergadering moesten de Statuten der Vereeniging worden vastgesteld en dus heel het standpunt bepaald, dat zij in de drankbestrijding innemen zou.

Aan Ds. Gispen werd opgedragen, om van *het Optreden der Gereformeerde Vereeniging voor Drankbestrijding* in het algemeen eene toelichting te geven. En hij deed dit in het ook onder dien titel bij den heer Kok te Kampen in het licht gegeven referaat op bezadigde, ernstige, waardige wijze.

Uit dit referaat evenals uit de vroeger verschenen brochure van Ds. Diermanse blijkt overtuigend, dat de nieuw opgerichte Vereeniging in de bestrijding van de drankzonde geen andere dan de Schriftuurlijke en Gereformeerde paden bewandelen en alle doopersche en methodistische zijwegen met ernst mijden wil.

In art. 1 van de Statuten wordt dan ook gezegd, dat de Geref. Vereeniging voor Drankbestrijding zich stelt op den grondslag van Gods Woord, naar de opvatting van de Drie Formulieren van Eenigheid en dienovereenkomstig uitgaat van de volgende beginselen:

1°. Dat de zonde nimmer in eenige stof zelve gelegen is, dus ook niet in de alcoholische dranken als zoodanig.

2°. Dat onder bepaalde omstandigheden òf in het persoonlijk leven òf in het leven van anderen, het niet gebruiken van deze dranken tot de eere van God en tot het welzijn van den naaste strekken kan.

3°. Dat de tegenwoordige omstandigheden het geregeld gebruik van alcoholische dranken, als een steunen van de drinkgewoonten door den Christen veroordeelen.

Tegen dezen grondslag en deze beginselen zal waarschijnlijk wel geen enkel Gereformeerd belijder bezwaar hebben.

Evenmin tegen het in art. 2 omschreven doel der Vereeniging, om het bewustzijn van de waarheid dezer beginselen te wekken en levendig te houden en de toepassing ervan zooveel mogelijk te bevorderen.

En ook niet tegen de in art. 3 aangegeven middelen, om dit doel te bereiken, als daar zijn: periodieke en andere geschriften, openbare vergaderingen, persoonlijke arbeid enz.

Het bezwaar kan hoogstens liggen in art. 4, waar gezegd wordt, dat leden der Vereeniging alleen zij kunnen zijn, die instemming betuigen met beginsel en doel en *dit betoonen door zich van alle alcoholische dranken of alleen van gedistilleerde dranken te onthouden.*

De laatste bepaling is een gansch nieuw element, dat uit de vorige artikelen niet voortvloeit en er nu onverwacht aan toegevoegd wordt.

Het is voor lidmaatschap niet genoeg, om instemming te betuigen met beginsel en doel der Vereeniging, hoewel men geneigd zou zijn te vragen, wat men nog meer wil.

Maar men moet dit ook betoonen door zich van alle alcoholische of alleen van gedistilleerde dranken te onthouden.

Wie dit niet op die bepaalde wijze betoonen, kunnen niet alleen geen lid zijn maar komen vanzelf ook in de reuke te staan, van het met beginsel en doel der Vereeniging minder ernstig te meenen.

En dat is de schaduwzijde, die aan deze bepaling verbonden is. Daar zit altijd iets achter van eene lagere en hoogere moraal.

Doch genoeg daarvan. Niet uit bedilzucht, maar noode en slechts eerlijkheidshalve werd deze opmerking gemaakt.

Voor het overige begroeten wij het optreden der Vereeniging met warme sympathie. Het is dringend noodig, dat er ook van Gereformeerde zijde iets gedaan worde tegen het verderfelijk drankmisbruik. Het oog voor deze schrikkelijke zonde is nog veel te weinig geopend. De roeping, om ertegen te strijden met alle kracht, wordt nog al te weinig verstaan en betracht.

Dat daarom de Vereeniging met kracht optrede en gedragen worde door de sympathie en den steun van alle Gereformeerde belijders.

De brochure van Ds. Gispen kan velen overtuigen van de noodzakelijkheid, om ook van onze zijde den strijd tegen de drankzonde aan te binden. Zij worde door velen gelezen en in ruimen kring verspreid!

PATRIMONIUM.

De Jaarvergadering van Patrimonium was ditmaal uiterst belangrijk.

Daar gingen enkele stemmen op, die vreeze wekken en met bezorgdheid aan de toekomst doen denken.

Zij wijzen aan, hoe ontzaglijk moeilijk het op den duur zal zijn, om den klassenstrijd buiten de Christelijke partijen te houden.

De groote vraag, waarvoor Patrimonium hoe langer hoe meer komt te staan, is deze: zal het Christelijk beginsel, dat vereenigt, machtiger blijken dan dit klasse-belang, dat verdeelt?

Thans is gelukkig die vraag nog in eerstgemelden zin beantwoord.

Inzake de vak-organisatie werd o. a. besloten, dat oprichting van neutrale vakbonden niet geraden en oprichting van Protestantsche Christelijke vakbonden gewenscht is.

Voor de saamroeping van een Sociaal Congres zal overleg en saamwerking met de Regelingscommissie van het Eerste Congres worden gezocht.

In de politiek zal Patrimonium niet zelfstandig optreden, maar zijne wenschen voorleggen aan de Besturen van de drie Christelijke partijen en eventueel ook aan de candidaten.

De verkiezingen, o. a. van den heer van Vliet tot Voorzitter, van Ds. Talma tot Redacteur en van Prof. Biesterveld tot lid der Commissie van advies, zijn zeer gelukkig te noemen en boezemen vertrouwen in voor de leiding in de toekomst.

Ga Patrimonium op dezen weg voort en geve het zijn „vaderlijk erfdeel" nimmer prijs!

BAVINCK.

ZALIG BELIJDEN.

„Mijne zonde maakte ik U bekend, en mijne ongerechtigheid bedekte ik niet. Ik zeide: Ik zal belijdenis van mijne overtredingen doen voor den Heere" Ps 32 : 5a.

(Slot.)

Uit kracht van dezen strijd tusschen vleesch en geest, zijn de geloovigen nog niet, wat zij eenmaal zijn zullen, maar door dien strijd wordt het ook openbaar, dat zij niet meer zijn, die zij eertijds waren; dat hun hart lust aan oprechtheid kreeg, en zij hun God woord wenschen te houden.

Vraagt gij naar voorbeelden? Wij wijzen u op Salomo, die zich voornam den Heere een huis te bouwen, en die het ook deed. Op de moeder van Samuël, die den Heere beloofde, dat, zoo Hij haar een zoon wilde geven, zij Hem Gode dienstbaar stellen zou, en dienovereenkomstig zich gedroeg.

Velen schijnen zich het goede voor te nemen, vooral, als zij door de hand des Heeren worden aangeraakt, maar hunne weldadigheid is als de dauw, als morgenwolken. Ten dage der krankte, zullen zij zeggen: »mocht ik gezond worden, ik zal den Heere dienen," maar nauwelijks keert de gezondheid weder, of zij dienen hunne oude goden. De Schrift spreekt van waterlooze wolken, die de hoop des landmans beschamen; van een vijgeboom, die wel bladeren, maar geen vruchten droeg. Dat wij voor zulk een bestaan bevreesd zijn! Niet de hoorders, maar de daders des Woords worden zalig gesproken.

Voorts wordt ons hier geleerd, dat een over zijne zonden bezwaard mensch zich te wenden heeft om redding en troost tot den levenden God.

Nergens elders is rust voor de zich ellendig gevoelende ziel. David heeft het ervaren. En hij staat met zijne ervaring niet alleen. Integendeel, er is een groote wolk van getuigen rondom ons. Geen tusschenpersonen zijn van noode. God is in Christus een genadig Vader. Aardsche koningen zijn moeielijk te naderen; vaak is de tusschenkomst en de hulp van dienaren der kroon van noode. Hiervoor zijn verschillende redenen. Vooreerst, de hooghartigheid der monarchen, die al te veel vergeten, dat zij er zijn om het volk, en het volk er niet is om hen; dat zij het gezag hebben van Hem, die naar zijn vrijmacht aan den een' een schepter, en aan den ander' een spade heeft gegeven, en zich kenbaar maakt als »zeer barmhartig en een Ontfermer." Ook kan niet worden ontkend, dat vele regeerders met allerlei zaken overladen zijn, en dat hunne onderdanen dikwerf onbekwaam zijn hunne belangen zelf voor te dragen en dus de tusschenkomst van anderen behoeven. Doch zoo is het niet bij den Heere onzen God, die op den troon der genade zetelt. Hij veracht zijne ellendigen niet, maar »richt daarentegen den geringste op uit het stof, en verhoogt den nooddruftige uit den drek." Nooit kunnen te velen, en kan men met te veel tot Hem gaan; Hij is de Almachtige en de Alomtegenwoordige. En ofschoon wij slechts tot Hem kunnen stamelen, naar dat stamelen wil Hij luisteren: Hij ziet op het hart.

Ga dan, mijn broeder of zuster, zoo dikwerf de last der zonden u drukt, als David, rechtstreeks tot uwen God, leg uwe zonden voor Hem bloot, vertel Hem uwe wegen en bidt om vergeving.

Gij moogt dit vrijmoedig doen. Hij is uw Vader, gij zijt zijn kind. Gij behoeft derhalve niet te vreezen, dat Hij u verstooten zal. Hij heeft geen lust in uwen dood, maar in uwe bekeering. Hij is »genadig, barmhartig, lankmoedig en groot van goedertierenheid."

't Is waar, Christus zegt, dat zijne dienaren macht hebben om de zonden te vergeven: »Zoo gij iemands zonden vergeeft, dien worden zij vergeven; zoo gij iemands zonden houdt, dien zijn zij gehouden." Maar geheel verkeerd zouden wij dit woord verstaan, als wij meenden, dat de Heere zijne knechten macht had gegeven, om den zondaar van schuld en straf te ontslaan. Dit kan niemand dan God. En de Zoon des Menschen heeft »macht om op de aarde de zonden te vergeven." Maar de gezanten des Heeren hebben macht om den boetvaardigen zondaar de vergeving aan te kondigen, als uit Gods mond te verzekeren.

Soms is het noodig ook aan den mensch onze zonden te belijden. In verschillende gevallen. Wie door openbare zonden de gemeente des Heeren gegriefd, de zwakgeloovigen geërgerd, en den vijanden der waarheid stof tot jubelen heeft gegeven, is geroepen in het openbaar het berouw zijns harten te vertolken. Dat heeft ook David gedaan. Zijne boetpsalmen gaf hij ons, om als voor heel de wereld zijne zielesmart over het door hem misdrevene uit te spreken.

Wie zijn naaste verongelijkt heeft, is geroepen met onbewimpelde en innig gemeende belijdenis van schuld zich met hem te verzoenen. Het in dit opzicht over schuld heen werken, is afschuwelijk, en in engere en breede kringen de oorzaak, dat des Heeren zegen wijkt.

En eindelijk, het kan nuttig zijn voor door bijzondere zonde bezwaarde zielen raad en bestier in te winnen bij *ervaren* dienaren des Heeren, of *beproefd bevonden* vrienden, die in Gods wegen geoefend zijn. Zeker komt hier groote voorzichtigheid te pas, en slechts belijde men *eigen* zonde, zonder het vertrouwen van anderen te schenden.

Dat dit schuldbelijden niets gemeens heeft met de biecht der Roomschen, voelt ieder. De Roomschen gebieden het biechten; wij daarentegen erkennen, dat er gevallen zich voordoen, waarin het belijden plichtmatig of ook raadzaam is. De Roomschen eischen, dat men alle zonden belijden zal, tot in de kleinste bijzonderheden, ja tot de verborgen gedachten des harten; wij daarentegen erkennen, dat anderen ergernis gevende of ontstichtende daden *moeten* worden beleden, en dat zonden, die ons bovenmate verontrusten, en waartegen wij vruchteloos zoeken getroost te worden, *kunnen* worden beleden.

David biechtte voor zijn God. Deze alleen kan de zonde vergeven en de straf opheffen. »Ik," zoo zegt Hij, »Ik ben het, die uwe overtredingen uitdelg om mijnentwil, en Ik gedenk uwe zonden niet."

Hij alleen is de Heelmeester van kranke zielen. In de diepste wonden weet Hij de heilzame olie zijner genade te gieten.

Gelukkig, wie geduriglijk voor Hem knielt. Neen, niet alleen voor David was de belijdenis van zonde van noode. Voor ieder onzer. De duivel kant er zich tegen. De wereld biedt allerlei slaapdranken. Ons vleesch is van het in de schuld vallen afkeerig. Maar gelukkig, wie met David leert zeggen: »Mijne zonde maakte ik U bekend, en mijne ongerechtigheid bedekte ik niet." Gelukkig, wie het inziet, wat het zegt: den Allerhoogste door zijne zonde te hebben beleedigd, en met Ezra belijdt: »Mijn God! ik ben beschaamd en schaamrood, om mijn aangezicht tot U op te heffen, mijn God! want onze ongerechtigheden zijn vermenigvuldigd tot boven ons hoofd, en onze schuld is groot geworden tot aan den hemel!"

Gelukkig, wie in ootmoed, met »droefheid naar God, die eene onberouwelijke bekeering tot zaligheid werkt," in vertrouwen op des Heeren genade, zijn hart uitstort voor Hem, die lust aan goedertierenheid heeft, en minzaam roept: „Komt dan, en laat ons samen rechten; al waren uwe zonden als scharlaken, zij zullen wit worden als sneeuw, al waren zij rood als karmozijn, zij zullen worden als witte wol."

Liefelijk is het te pleiten: Heere, mijne zonden zijn als scharlaken, maak ze wit als sneeuw; ze zijn rood als karmozijn, maak ze als witte wol! Dit pleiten geschiedt niet tevergeefs. De neergebogen ziel mag zich oprichten, en de klacht der veroordeeling wordt afgewisseld door het: »ik geloof de schuldvergeving, enkel om des Middelaars bloed."

NOTTEN.

DE GEMEENSCHAP DER HEILIGEN.

ALS UW BROEDER TEGEN U GEZONDIGD HEEFT.

XXII (1.)

Wat te doen, als onze broeder tegen ons gezondigd heeft? Jezus zegt: ga heen en bestraf hem. Het is zeer noodig, dat Jezus ons dit beveelt; want ons hart spreekt geheel anders. Wij zeggen tot ons zelven: die broeder heeft mij onrecht aangedaan; laat hij tot mij komen, en ik zal hem vergeving schenken. En daarop, dat hij de eerste zij, staan wij vast. Wij willen hem wel vergeven, maar tot den prijs eener genoegdoening, die daarin bestaat, dat hij tot ons komt, en zich alzoo onder ons vernedert, om ons vergeving te vragen. Maar zelf de eerste zijn, door tot hem te gaan, met de bedoeling om vrede te maken, wil er niet bij ons in. Het zou den schijn op ons brengen, als waren wij de schuldigen. Ook zijn wij er veel te hoogmoedig toe. Misschien willen wij ook wel liever op een afstand van den broeder leven dan in vriendschap, wijl zijne vriendschap ons meer lasten berokkent dan de verwijdering tusschen hem en ons. Wij willen dus maar wachten, tot de broeder tot ons komt. Laat hem gerust komen; wij zullen hem welwillend ontvangen; want onze vergevensgezindheid en goedertierenheid is groot. Er is iets koninklijks aan ons; laat onze broeder slechts komen en hij zal het ondervinden.

Maar Jezus snijdt dit alles af, door te zeggen: ga heen, in plaats van: wacht af.

Zoo wil Jezus, dat wij het voorbeeld Gods zullen volgen. Wacht God, als wij door onze zonden eene stoornis in de gemeenschap tusschen Hem en ons hebben teweeggebracht, tot wij tot Hem komen? Meer; God is tegenover ons steeds de eerste. Wel vergeeft Hij ons de zonde niet, voor wij tot Hem komen om ze te belijden; maar dat wij tot Hem komen, vindt zijn grond in zijne komst tot ons, in zijne opzoekende genade, in de verborgene, alleen in hare uitkomst zich openbarende, werkingen van zijnen Geest in onze harten, waardoor Hij in ons den lust en den moed om tot Hem weder te keeren verwekt, en deze wederkeering zelve tot stand brengt. Is het dan niet meer dan schandelijk, als wij te hoovaardig en te eigenlievend zijn om Gods voorbeeld te volgen, door de eerste te zijn inzake de verzoening met den tegen ons zondigenden broeder? O mensch! Hebt gij u door Gods opzoekende genade niet laten beschamen! Wat zou er van u terecht komen, als God met u handelde, gelijk gij met uwen broeder handelt, en wachtte op u; dat gij de eerste moest zijn om te komen tot Hem? Maar ach! de dwaasheid is ons als in het hart gebonden. Wij willen wel het beeld vertoonen van God, zooals Hij op zijnen troon gezeten, met den schuldige geknield voor zich, Koninklijke goedertierenheid betoont, door hem genade te bewijzen. Daarin toch is voor ons vleesch iets streelends. Maar wij hebben van ons zelven geen lust om Gods voetstappen na te volgen, als Hij zijnen Zoon uitzendt om het verlorene te zoeken, en zijnen Geest om het onwillige gewillig te maken, door ook onzerzijds de eerste te zijn om onzen broeder te behouden. Geen gebod van Jezus is meer bekend dan dit gebod; het wordt op de catechisatie, in de catechismus-prediking, den menschen geleerd; bij hangende geschillen wordt er telkens door de opzieners op gewezen. Nochtans behoort het tot de hoogste zeldzaamheden, zoo iemand dit gebod naar vorm en geest gehoorzaam is, en overeenkomstig hetzelve handelt. Dat teekent eene gevaarlijke hardheid en hoovaardij des harten, een gebrek aan liefde, dat zich bij menigeen daaruit verklaart, dat men nooit ondervonden heeft, of tenminste vergeten heeft, wat het zegt, voorwerp te zijn van de opzoekende ontferming Gods.

Ga heen en bestraf uwen broeder — zegt Jezus. Men wil dit gebod misschien nog wel gehoorzaam zijn, uit lust om den broeder te bestraffen. Bestraffen, in den zin van iemand duchtig de les lezen, is iets, waar ons vleesch wel lust in heeft, en waartoe wij bereid zijn, zoo het ons in gevaar noch schade brengt. Maar dit is Jezus' bedoeling niet. Hij zendt ons niet naar onzen broeder teneinde ons gelegenheid te geven, om ons boos hart eens te luchten; maar opdat wij Hem voor ons zouden winnen. Zijne vermaning berust op de onderstelling, dat het een groot verlies is om een broeder te verliezen. Heeft een broeder tegen ons gezondigd, dan brengt hij er eene stoornis in de wederzijdsche gemeenschap door te weeg, die haar voortbestaan in gevaar brengt. Wordt deze stoornis niet opgeheven, dan zou de broeder voor ons verloren kunnen gaan. Welk een verlies! Een broeder verloren is een schat verloren; onze broeders toch zijn onze schatten. Vandaag eischt ons eigen belang, dat wij het onze doen om den broeder voor ons te behouden. Maar ook 's broeders belang eischt het. Zoo wij werkelijk zijn welzijn beoogen, en evengoed als ons eigen welzijn zoeken, ja, naar den aard der liefde, zijn voordeel als ons eigen voordeel aanmerken, dan zullen wij hem niet in zijne zonde tegen ons laten voortgaan, maar hem trachten te stuiten in zijn gevaarlijken gang.

Wie hiervan doordrongen is, gaat dus naar zijnen broeder met de edele bedoeling om hem van de dwaling zijns wegs te verlossen, hem weer met zich in gemeenschap te brengen, en zoo zijne gemeenschap met God, door zijne zonde tegen ons verstoord, weder te herstellen. Dit is geheel iets anders dan tot hem te gaan met de bedoeling om ons recht van hem te halen. Ongetwijfeld behoeven wij omtrent ons recht niet onverschillig te zijn. Wij mogen, ja moeten eischen, dat de broeder, die onze eere te na gekomen is, of ons recht heeft geschonden, ons in onze eere en ons recht herstelle. Dan vooral is zulk een eisch billijk, als de belangen van anderen of onze invloed op anderen door de tegen ons bedrevene zonde in gevaar zijn gebracht en geleden hebben. Maar wij moeten nooit er mede tevreden zijn, dat wij in ons recht en eere hersteld worden, maar eerst dan als de broederband weer hersteld is. Niet uitsluitend met het oog op ons belang moeten wij hem de bekentenis: het is mij leed, ontlokken, maar ook met het oog op zijn belang, dat schade zou lijden, als hij in zijn onrecht volharden bleef. Daarom moeten wij hem zulk eene bekentenis niet afpersen; want daarmede zijn onze naam en recht wel gebaat, maar hij-zelf niet. Wij behooren zoo tot hem te spreken, dat hij-zelf inziet ongelijk te hebben, en door de overtuiging er van, zich aan ons teruggeeft, met de edele begeerte om door verdubbelde toewijding het onrecht, ons door hem aangedaan, goed te maken. Hiertoe, dat wij, door onze bestraffing van den broeder, hem voor ons moeten zoeken te herwinnen, bepaalt zich Jezus' vermaning. De vraag, of wij 't ook voor ons recht moeten opnemen, en zoo ja, in hoever en met welk oogmerk, ligt hier ter plaatse buiten Jezus' gezichtskring.

Het luidt dan ook: bestraf hem tusschen u en hem *alleen*. Er mogen bij deze eerste bestraffing geene derden tegenwoordig zijn. De redenen hiervoor zijn vele. Vooreerst eischt het de barmhartigheid; men moet den broeder zooveel mogelijk sparen. Het valt hard en is vernederend om in het bijzijn van anderen te worden bestraft. De man van het ambt moet soms in het openbaar bestraffen, in het algemeen belang, opdat ook de anderen vreeze hebben. Wie echter niet krachtens een ambt, maar als broeder tot een broeder gaat, om hem voor zich te herwinnen, spare hem, zooveel hij kan. Door deze teerhartigheid der liefde wint hij alvast zijn hart en baant hij een weg voor zijne bestraffing. Voorts eischt zulks het goed vertrouwen, dat wij, zoolang niet gebleken is, dat de broeder de be-

straffing verwerpt, hem schuldig zijn. Wie begint met twee of drie helpers mede te nemen, beleedigt er den broeder door; immers geeft hij hem den indruk, dat hij geen hoogen dunk heeft van zijne gewilligheid om naar rede te hooren. Dit *alleen* kan niet streng genoeg gehandhaafd. Men vermane nooit iemand in tegenwoordigheid zijner huisgenooten, allerminst van zijne kinderen en dienstbaren. Ruwheid bederft hier alles. Ook ligt in dit *alleen* opgesloten, dat men in gevallen, die niet door hunne eigene natuur openbaar of door de tong des broeders zelven openbaar gemaakt zijn, van zijne zonde zwijge. Hem te gaan bestraffen, nadat men vooraf allen man tegen hem opgezet heeft, door het onrecht, tegen ons gepleegd, in geuren en kleuren wereldkundig te maken, is een ijdel werk. Hier is hij alleen sterk, die vermag te zwijgen, ook dan, als het door onrecht geprikkeld hart tot spreken dringt. Evenzeer ligt in dit *alleen* besloten, dat men, zoo de bestraffing doel getroffen heeft, tegenover derden het zwijgen bewaart. Dan nog te gaan vertellen, wat onrecht de broeder pleegde, hoe wij hem bestraften, en dat hij in de schuld viel, is hoogst onbroederlijk, en moet als verfijnde wraakneming gebrandmerkt. De liefde bedekt alle dingen; wat noodeloos des broeders zonde ontdekt, is niet uit de liefde. Het zij ons genoeg onzen broeder gewonnen te hebben; de vreugde er over late voor geene onedele gevoelens plaats over in ons hart.

v. ANDEL.

Politieke Beschouwingen.

Gelijk wij reeds de vorige week lieten uitkomen, had het vierdaagsche gevecht in *Zuid-Afrika* van de Engelschen onder Roberts tegen Botha bij Belfast–Dalmanutha in 't laatst der vorige maand niet die beteekenis, die de Engelschen, en zelfs Roberts, er aan zochten te geven. Van ernstige verliezen aan de zijde der Burgers was geen sprake; de Presidenten begaven zich met de administratie naar elders; in goede orde trokken zij zonder geschut of zaken van beteekenis achter te laten een weinig terug in richtingen en posities, daartoe tevoren aangewezen en die veel minder toegankelijk zijn of omgetrokken kunnen worden dan de bovengenoemden. Alleen, men overdrijve de sterkte der Burgers niet. Zij zijn minder in tal dan velen wel gelooven; ook geven zij hunne taktiek niet op om zich, zoodra zij gevaar loopen omsingeld te worden, achteruit te gaan. Maar dat behoeft hun niet te verhinderen hun slag te slaan op plaats en tijd; zoolang maar geen algemeene moedeloosheid optreedt. En zelfs de Engelsche Jingo-bladen moeten erkennen, dat de strijd bij Belfast hen wel een weinig vooruit naar 't Oosten gebracht heeft, maar in geen enkel opzicht „de algemeene overgave, die men, zoo zeggen zij, ons voorgeschilderd heeft als een zeker gevolg van een neêrlaag van Botha's Burgermacht." Veeleer het tegendeel wordt openbaar. Zaterdag rukte Buller van Helvetia, even boven Machadodorp, op naar Lijdenburg. De achterhoede der Burgers hield hem maar flauw in 't oog. 's Avonds kon hij dan ook den Noordelijken oever van de Krokodil-rivier bereiken, eenige mijlen ten Zuiden van Lijdenburg. Doch daarmede was de voorspoed uit en kwam de moeielijkheid aan. Ten Noorden toch van die rivier hebben de Burgers een bergachtig terrein voor zich, waarin zij weer tehuis waren. 's Zondags poogde Buller dan ook tevergeefs Lijdenburg te bereiken. Hij moest de Burgers daar aanvallen — en een 'Engelsch telegram, dat blijkbaar zeer geknipt en verknoeid is, zegt genoeg om tusschen de regels door te lezen, dat het hem niet naar den zin is gegaan. Het luidt:

„Buller viel de Boeren aan in de bergen bij Lijdenburg. Botha met twee duizend Burgers bevond zich bij den vijand, die den heelen dag een pas bezet hield. Bij de nadering der Engelsche cavalerie opende de vijand het vuur met 3 Long-Toms en een zeer snelvurend kanon. De Engelschen bezetten een stelling met een rijdende batterij aan den rechtervleugel, *vanwaar het onmogelijk was terug te trekken tot de duisternis inviel.* De Boeren-kanonnen vuurden den geheelen dag. De Engelschen hadden, *in aanmerking genomen dat zij in een nauw bekken waren*, zeer weinig verliezen. De Britsche infanterie, op den linkervleugel geplaatst, vocht met de Boeren, die in de bergspleten verborgen zaten." . . .

De door ons onderstreepte woorden, ook het feit dat van vooruit rukken geen sprake is en dat de verliezen vergoelijkt worden — bewijzen, dat Buller in 't nauw en vast zit en in zijn opmarsch krachtig gestuit is. Reeds dit getuigt, dat de kracht der Burgers alles behalve gebroken is en vooral schuilt in het verdeelen van de Engelsche macht in kleinere afdeelingen, die reeds daarom meer bijeen moeten blijven en dies te gemakkelijker te omsingelen of te keeren zijn. Roberts moest Buller hulp zenden om vrij te komen..... 't Was dus een neerlaag!

Ook elders blijft het verzet levendig. Zondag gaf Roberts zelfs het volgende bericht, dat spreekt. Hij zegt „nadat hij enkele gevechten gememoreerd heeft, kleine commando's, voornamelijk behoorende tot de colonne van De Wet, zijn in den laatsten tijd zeer actief geweest in de buurt van Johannesburg. Een detachement cavalerie rukte uit Zeerust naar Krugersdorp. Zij gingen een district door, dat zeer weinig gunstig jegens ons gestemd is. De cavalerie had verscheidene gevechten. De Britsche verliezen bedroegen bij elkaar omstreeks 60." En dit was nog al een koloniale divisie, gelijk een ander bericht zegt, die met de vechtwijze der Burgers bekend zijn! Maar daar in 't Zuid-Westen van Transvaal is dan ook de bevolking sterk en 't verzet levendig. Gevangenen werden door de Burgers bevrijd, ten Zuiden van Johannesburg de spoorweg verwoest, daàr en ook bij Standerton een trein vernield met levensmiddelen en kanonnen-materiaal; zelfs deed men een poging op de waterwerken van Johannesburg, die echter niet gelukt schijnt te zijn; ook vlak bij Pretoria verscheen zij, terwijl zij ten Noorden daarvan een trein met troepen deden derailleeren! Dat daarbij de Burgers ook wel eens een veer moeten laten, is wel te begrijpen. Jammer is, dat de Engelschen soms hunne verborgen patronen etc. ontdekken en vernielen. Maar zij schijnen er goed van voorzien en de overwinningen op de Engelschen voeden den voorraad soms weêr aan. Zelfs in den Vrijstaat wordt, ondanks het gevangen nemen van Olivier, 't verzet weêr krachtiger. Een weinig ten Noord-Oosten van Bloemfontein, waar men, door Prinsloo's overgave, de rust gekomen dacht, pogen de Burgers nu zelfs Ladybrand te heroveren. Een stout stuk, dat van moed getuigt en den Engelschen dwong hun eigen levensvoorraad te vernielen. Het bericht zegt:

„Ladybrand is omsingeld door commando's onder bevel van Fourie, Grobler, Lemmer en Hazebroek en 200 verkenners van Theron. Het garnizoen heeft de voorraden verbrand, om te beletten, dat die den vijand in handen vallen als de stad genomen wordt. De toestand van het garnizoen moet kritiek zijn. Generaal Hunter snelt in allerijl te hulp."

Ook hier, al zal 't vermoedelijk niet tot inneming van het stadje komen — is het opkomend verzet opmerkelijk. Temeer daar de Burgers zich ook vlak bij Bloemfontein, te Tabanchu, stoutelijk vertoonen en vechten bij de bekende waterwerken.

Waar de Wet zit weet niemand; sommigen meenen zelfs ten Noorden van Middelburg loerende om Roberts gemeenschap met Pretoria te verbreken. Zeker is, dat van de zijnen den spoorweg boven en beneden Kroonstad vernielden. Men vreest voor groot gebrek bij de Engelschen.

Mocht het zoo komen!

Intusschen heeft Roberts den 1n dezer de Transvaal als bij Engeland ingelijfd verklaard. Het besluit lag reeds van den 4n Juli klaar. Doch zóó vlug ging het niet. Toch is 't geschied en President Krüger protesteerde reeds. Maar 't is niet te verwachten, dat Europa, al werd ook Woensdag door onzen Minister van Buitenlandsche Zaken in den Haag, bij gelegenheid van het nederleggen van de akten der Vredesconferentie, de wensch geuit, dat *haar arbeid* duurzaam en weldadig voor de menschheid moge zijn — een woord zal doen hooren tegen deze wederrechtelijke handeling, door verbranding, plundering en verbanning op groote schaal vergezeld.

Doch — de Heere regeert en Hij zal eenmaal 't onrecht wreken!

Van de feestviering van „den grooten moordenaar der christenen" en zijne huldiging te Konstantinopel zwijgen wij liefst onder protest.

Van uit China geen bijzonder nieuws dan over de verschillen der Mogendheden onderling over het al dan niet bezet houden van Peking.

NOORDTZIJ.

KONINGINNEDAG.

De verjaardag van H. M. de Koningin is als naar gewoonte op verscheidene plaatsen weder met ongekunstelde hartelijkheid gevierd.

En wellicht nog wel het meest ongeveinsd daar, van waar men weinig of geen kranten-berichten leest, op het platteland.

Onze Zuid-Afrikaansche stamgenooten leeren het ons dezer dagen dan ook op zoo droeve wijze, in deze tijden van oorlogsgeweld en rechtsverkrachting door en onder toeluiking van de groote Mogendheden, – welk een voorrecht het is, nog een eigen eeuwenoud Vorstelijk Huis, een Vaderland als erve der voorzaten en een eigen huis en haard te mogen bezitten!

Zegene de Heere onze twintig-jarige Koningin bij de intrede van dit nieuwe levensjaar. Behoude Hij Hare Majesteit ons nog vele tientallen jaren tot rust en welvaren van kerk en staat. En moge H. M. de Koningin-Moeder dien zegen harer doorluchtige Dochter en van ons Vaderland mede-beleven.

En dat vooral elke openbare uiting van volksvreugde steeds meer en meer gevolg zij van duurzaam innig gebed voor de jeugdige Vorstin, — dan zal ook de Koning der Koningen steeds meer de schuldige eere ontvangen in ons land.

Scheurkalenders in ae Kazerne.

Van Mej. E. Ruyssenaers, Zevenbergen, Nieuwendijk . . .	f 5,00
Van N. N. te Assen .	- 2,50
Uit het busje van de kinderen van J. G. v. d. Hoogt, Kampen . .	- 2,50
Van P. J. R. te A. ter verspreiding in ons land f 2,50, id. Ned. O.-Indië f 2,50, id. Ned. W.-Indië f 2,50, .	- 7,50

De f 2,50 voor de Gratis-Traktaatverspreiding hebben we overgemaakt aan Br. H. Hooft.

Van A. G. te Rotterdam . - 50,00

Zijn we voor al het ontvangene hartelijk dankbaar, de laatst vermelde gift doet de deur dicht. Het is toch geen kleinigheid op eenmaal *vijftig gulden* te ontvangen; terwijl het anders meest druppelsgewijs gaat. Te meer heeft ons die bijdrage verblijd, wijl wij ze verleden jaar niet hebben gehad, en het nu toch blijkt, dat het hart van den onbekenden Broeder of Zuster nog even warm voor onze Militairen klopt als weleer.

Dat op al deze uitgereikte bekers koud water het loon der genade in ruime mate moge rusten; en nog menig soldaat door middel der Kalenders voor den Heere Jezus moge worden gewonnen, is onze hartelijke wensch.

E. KROPVELD.

Rijswijk, 31 Aug. 1900.

—

Voor het Milit. Tehuis te Kampen.

Ontvangen van den Zusterkrans „Ik was naakt en gij hebt mij gekleed" f 5,88

Namens het Bestuur,
H. v. OLST, *Penningm.*

Buitenlandsche Kerken.

Predikantennood in Oostenrijk. Het college van Professoren der Theol. Faculteit aan de Hoogeschool te Weenen heeft in een schrijven voor de Protestanten van Oostenrijk de behoefte aan predikanten blootgelegd en tegelijk jongelingen met lust en aanleg voor het predikambt opgewekt, tot de studie der theologie zich te begeven.

Dit schrijven is belangrijk genoeg om het grootendeels hier een plaats te geven, ook omdat het ons overtuigt, dat de beweging in dat land, hoewel opgetreden met den roep „los van Rome", niet in politieke wateren verzeilt, maar een godsdienstigen achtergrond en een geestelijke ontwaking tot vruc t heeft. De inhoud van dit schrijven is aldus:

„Sedert langen tijd is in de Evangelische kerk van Oostenrijk gebrek aan geestelijke verzorging. Er zijn gemeenten, die reeds jaren lang die verzorging missen. In andere gemeenten heeft men candidaten uit het buitenland beroepen.

In de beide laatste jaren hebben wij beleefd, dat de geest der Reformatie, die voor eeuwen ook in Oostenrijk is doorgedrongen, op vele plaatsen is ontwaakt. De beweging, die bij den aanvang een nationaalp litieke strekking had, heeft zich meer en meer verdiept en draagt thans rijke vrucht voor het Evangelisch Christendom, zoodat ook onze eigene geloofsgenooten de kracht van deze opwekking hebben ondervonden. Een honger naar het Evangelie ontwaakte ook bij dezulken, die tot hiertoe ver van onze kerk stonden. De steunsels van een vreemd gezag waren reeds lang in hun binnenste verbroken, maar geen scheppende geest heeft die verbrokene stukken van den puinhoop van het godsdienstig leven tot een nieuw hecht gebouw te zamen gevoegd. Wel verlangden zij naar zekerheid in leven en sterven, maar dat verlangen bleef onvervuld, tot het voor hen opgaande licht des Evangelies hun oogen verlichtte en hun harten versterkte en verblijdde. Zij waren, door nationale drijfveeren gedreven, uit de kringen hunner geloofsgenooten losgescheurd, en vonden nu tot hunne verrassing en verwondering in het Evangelisch Christendom nooit vermoede schatten. Zij zochten een kerk, die nationale gevoelens kweekte en bevorderde, en vonden een Heere der kerk, die van ieder Christen a'geheele persoonlijke overgave eischt, maar ook aan ieder de bekwaamheid schenkt, om bij het vasthouden van nationale gevoelens ook een hooger doel na te jagen, dat niet van deze wereld is.

Tengevolge van deze Evangelische beweging vormden zich nieuwe gemeenten, die geestelijke verzorging verlangden. Hoe pijnlijk wordt dus in onze kerken het gebrek aan predikanten gevoeld; hoe diep treurig is het, dat ook in de eerste jaren slechts weinig candidaten in het arbeidsveld onzer kerk kunnen uitgezonden worden, en dat er geen teekenen voorhanden zijn, die een spoedige sterke vermeerdering van theologische studenten verwachten laten. Bereidwillig hebben de Duitsche Evangelische kerken ons de hand gereikt en hulp geboden. Ongeveer 40 vicarissen zijn uit Duitschland tot ons gekomen. Deze broederlijke hulp vervult ons met hartelijken dank, want slechts daardoor was 't mogelijk het dringend verlangen naar de verkondiging des Evangelies te bevredigen.

Het is echter een noodhulp, als de geestelijke krachten uit andere landen komen moeten. Geschiedenis, zeden, taal enz., zijn gelijk in alle landen ook in Duitschland en Oostenrijk verschillend. Het Evangelisch geloof wil de eigenaardigheid van ieder mensch bevorderen, louteren, tot rijpheid brengen. Een predikant kan dan alleen met zegen arbeiden, als hij het volk in zijn eigen aardigheden kent.

Daarom verzoeken wij de Evangelische godsdienstonderwijzers aan de middelbare scholen, hen van hun leerlingen, die zij geschikt oordeelen, op de studie der theologie te wijzen. Daarom wenden wij ons tot u, Evangelische predikanten en leeraars, die zonen hebt, tot u, Evangelische ouders, wier zonen voor de studie aan de Hoogescholen voorbereid worden, brengt ze tot de studie in de theologie. Het is een eereplicht voor Evangelische families en ook voor hen, die maatschappelijk hoog staan, deze beweging, welke onze harten met vreugde en hoop voor de toekomst van het Protestantisme in Oostenrijk vervult, daardoor te steunen, dat gij uit uw midden strijders voor onze zaak zendt, dat gij uwe zonen theologie laat studeeren.

Omdat de ouders bij de bestemming van het beroep hunner zonen niet alleen op de ideale zijde zien, zij ook op het volgende gewezen.

Er bestaan bij de Weener Evangelische Theologische Faculteit zoovele staatsbeurzen, vrije tafels en andere beurzen, dat de meeste studenten belangrijke ondersteuningen ontvangen en het zelfs voor geheel onbemiddelden mogelijk is te studeeren. Verder zal, allicht binnen korten tijd, een tehuis voor theologen opgericht worden, dat een bescherming bieden zal tegen de verzoekingen en verstrooiingen van de groote stad.

Ook is na volbrachte studie de toekomst niet ongunstig. Hoe meer de beweging zich uitbreidt, des te meer geestelijke krachten zijn er noodig. Het is ook met waarschijnlijkheid aan te nemen, dat van de uit Duitschland overgekomene vicarissen in weinige jaren een aanzienlijk getal naar hun vaderland teruggekeerd zal zijn. Bovendien wordt algemeen erkend, dat tot verbetering van de predikantstraktementen en van het pensioen voor predikanten en hunne weduwen noodzakelijk in onze kerk wat gedaan moet worden.

En nu nog een woord aan u, Evangelische jongelingschap aan onze middelbare scholen. Onze blikken zijn vol hoop en vol blijde verwachting op u gericht. Welke de weg Gods met het Evangelisch geloof in ons vaderland is, weten wij niet. Maar één ding weten wij: er leeft in het Evangelisch Christendom eene kracht, die niet gedood kan worden. Waarom niet? Omdat zij niet van de wereld is, maar een kracht Gods. Hoe wordt deze kracht zichtbaar en werkzaam? In mannen, die staan in het geloof, gesterkt in God, vrijgemaakt door Jezus Christus en slechts gebonden door het Woord van God. Wilt gij, die den eernaam van een Evangelisch Christen draagt, niet tot daden brengen, wat in dien naam opgesloten ligt? Heil ons vaderland, wanneer uit uw midden in het geloof sterke mannen voortkomen. Een zegen zult gij dan zijn, waar gij leeft en werkt. Onze kerk heeft de toekomst, als zij bewijst, dat geest en kracht hare leden bezielen. Welk werk is schooner en verhevener dan zijn gansche leven te wijden in den dienst van Hem, uit wien alle kracht voortkomt, een bode en heraut des Evangelies van Jezus Christus te worden? Mocht het Protestantisme in Oostenrijk bewijzen, dat de levenskracht, die het in de dagen onzer vaderen dikwerf zoo schitterend bewaard heeft, nog niet uitgedoofd is, mocht zich deze kracht in eene nieuwe theologische jongelingschap verjongen. Wij bidden God, dat Hij arbeiders in zijn wijngaard zende."

Mocht dit woord de begeerte bij velen wekken, om zich tot het predikant voor te bereiden, opdat tal van trouwe verkondigers van het Evangelie der genade en der verzoening in Oostenrijk optreden tot bekeering van velen, die nu nog van Gods Woord vervreemd den weg der zaligheid niet kennen.

SCHOLTEN.

François Veuillot verhaalde o. m. met deze woorden zijn bezoek bij den Paus, in de *Univers*. „Ik heb dus het geluk gehad den H. Vader van dichtbij te naderen en aan zijne voeten te knielen. Ik heb die vreugde gesmaakt, dat ik zijne zegenende hand op mijn hoofd voelde rusten, en dat ik met Hem onder vier oogen kon spreken. Dengene van aangezicht tot aangezicht te aanschouwen, en, om zoo te zeggen, Hem met eigen oogen te omvatten, *Dengene, die in der waarheid hier beneden de levende en zichtbare Christus is;* Hem zich glimlachend tot u te zien nijgen, terwijl Hij met Vaderlijke goedheid tot u spreekt, — waarlijk, is er grooter en zoeter geluk?" — Vraagt men nu nog, of Paus-vereering afgoderij en menschvergoding is?

—

Van de ex-koningin van Madagascar, Ranavalo, schrijft de heer Cook, die haar te Algiers heeft bezocht het volgende. — „Gedurende langen tijd heeft Ranavalo, tegen haar zin, niet naar de kerk durven gaan. Maar, dank zij den Heer, heeft zij te Algiers Fransche Protestanten leeren kennen; alsmede dat zij vrij was, naar haar geweten te handelen. Zij volgt de godsdienstoefeningen zeer regelmatig. Zij kent haar Bijbel zeer goed en vraagt haar predikant dikwijls om deze of gene passage voor haar te lezen. Haar neef, die vier jaren op een kostschool in Zwitserland heeft doorgebracht, is een zeer beminnelijk mensch. Hij woont de bijeenkomsten der Jongelings-vereeniging bij, en is lid van het anti-alkohol verbond.

—

De Vrije kerk van het kanton Waadtland telt in haar geheel thans 4,872 ingeschreven lidmaten.

—

Bij de Anglicaansche Zending is tegenwoordig de fonograaf in gebruik genomen als middel bij het Zendings-onderwijs. Zendelingen, die naar Tripoli zijn gegaan, om de taal der Haoussas te leeren, hebben een fonograaf medegenomen. Eenmaal meester zijnde van het dialect, hebben zij de fonograaf het Onze Vader, de Twaalf artikelen en de Tien geboden gedicteerd. Vervolgens hebben zij afdrukken daarvan naar Engeland gezonden, voor de Zendeling-kweekelingen. Deze krijgen dan door middel van de fonograaf een zeker denkbeeld van deze taal en hare uitspraak, voordat zij naar Afrika zelf moeten vertrekken. — In Uganda heeft de koning Toro van hetzelfde genootschap een schrijfmachine ten geschenke ontvangen, waarmede hij zeer ingenomen was en waarvan hij ijverig gebruik maakte.

—

Het voormalig paleis van den hertog van Alva te Madrid wordt tegenwoordig bewoond door den agent van het Britsch en Buitenlandsch Bijbelgenootschap. De zalen, waar vroeger de raadsvergaderingen der inquisiteurs gehouden werden, zijn vol van de Bijbels, die men in Spanje verbreidt. De Protestantsche Christenen, die zich aan de evangelizatie van dit land wijden, komen bijeen in de kamer, die eenmaal door dezen wreeden vijand der nieuwe leerbelijders bewoond werd.

—

Te Parijs werd onlangs een matinée gegeven ten voordeele der Armenische weezen. De heer Anatole France schetste de geschiedenis der Armenische bloedbaden door de Turken aangericht, en de listigheden der Muzulmanen. Zekere Koerdische soldaat moest opgehangen worden; naar het heette om zijn wreedheden tegen de Armeniërs gepleegd; terwijl zijn medeplichtigen hiervoor een paard, wapenen en eerbewijzingen ontvangen hadden. Niettegenstaande de Koerde zich op zijn gruwelen verhief, vertelde hij aan Dr. Dillon, dat hij gestraft werd, hoewel aangebracht door de Armeniërs, omdat hij zich jegens T u r k e n vergrepen had.

—

In den N.-Amerikaanschen oorlog werd door een reiziger aan Prezident Lincoln een paspoort naar Richmond gevraagd, waarop deze den vrager antwoordde: O heel gaarne zal ik u met een paspoort verplichten, indien het maar gehonoreerd wordt als zoodanig. Want gij moet weten mijnheer, dat ik in twee jaren tweehonderdvijftig duizend paspoorten aan mijne soldaten afgegeven heb, om de hoofdstad der Geconfedereerden binnen te gaan, — en niet één is er nog in geslaagd.

—

In het Londensche Muzeum is eene nieuwe verzameling van Babylonische kleien tafels en koeken, met allerlei inschritten en eigendomsbewijzen, naar men gist 3 à 4000 jaren oud, voor het publiek opengesteld.

—

De heer E. Delpit, secretaris van den luitenant-gouverneur der provincie Quebec, echtgenoot van Mej. Côte, en vader van drie kinderen, meent zijn huwelijk te laten vernietigen door een Roomschen aartsbisschop, zonder met de burgerlijke wetten te rekenen. En voor dezen eisch heeft hij ook een gewillig rechter gevonden. Als reden wordt voorgewend, dat een Protestantsch predikant het huwelijk van twee Roomschen heeft ingezegend; dus is deze akte van geen beteekenis. De werkelijkheid is echter, dat de beide echtgenooten op hun trouwdag geen van beiden Roomsch waren; en dat in Canada de dienstdoende predikant bij de huwelijksinzegening den staat vertegenwoordigt en de functies van burgelijk ambtenaar vervult.

—

De heer Schulz, Baptistisch predikant te Graudenz, was tot 15 mark boete veroordeeld, omdat hij bij de begrafenis van een lid zijner gemeente op het kerkhof gesproken had. Dit vonnis is echter vernietigd en de kosten vallen voor den staat. Een der gronden hiervoor luidt echter zonderling, maar begrijpelijk clericalistisch. De beschuldigde, zoo heet het, moet worden vrijgesproken, omdat de leeraar van een Baptistische kerk, al is zij niet bij de regeering ingeschreven, niet als een leek kan beschouwd worden.

—

Door de algemeene vergadering der Wesleyaansche kerken te Chicago is de practische afwijking gesanctioneerd van de bestaande orde om een predikant niet langer dan drie jaren in eene en dezelfde gemeente te laten arbeiden. Voortaan zal deze wijziging nog meer toegestaan en de diensttijd van een Methodistisch leeraar op een belangrijk punt der kerken voor onbepaalden tijd kunnen verlengd worden.

—

In Rusland worden sekten gevonden, althans door de regeering als zoodanig aangegeven, gelijk die van de Roode Pelgrims en Nihilisten, waarvan het laatste woord of beginsel „zelfmoord" zou zijn. Een rapport van den Procureur-generaal der H. Synode meldt ook 't bestaan eener sekte, die de vereering belijdt van Judas Iscariot; den eenigen discipel h.i. die zichzelven gelijk gebleven is door zich na zijn berouw den dood te geven. De sekte stelt hem dan als voorbeeld, overmits de dood de eenige weg is, om een toekomstigen ondergang te ontkomen! Men zegt, dat de politie menigmaal dit bedrijf van zelfmoord bij die dwepers moet voorkomen. — Dat er tegenwoordig zelfmoordpredikers zijn onder de *on*geloovigen, die gelooven aan een *niet-zijn*, — is meer gemeld. Doch Judas-vereerders onder Christenen van naam? — 't lijkt veel op een officieel aangewreven geloof, om te zekerder te kunnen vervolgen.

†

VERSLAG VAN DE PROVINCIALE DIACONALE CONFERENTIE

van de Geref. Kerken in Zuid-Holland gehouden te Schiedam op Woensdag 13 Juni 1900 in het kerkgebouw aan de Plantage (Lange Nieuwstraat).

(*Vervolg* van No. 35).

Te 2 ure heropent de Voorzitter de vergadering. Hij deelt mede, dat de Regelings-Commissie de kosten der vergadering voor iedere Diaconie heeft bepaald op f 1,50.

Voorts brengt hij in herinnering, dat volgens besluit in de morgenvergadering h-t 1ste en 10de punt zouden worden behandeld na het referaat van Ds. Van Lummel. Hij geeft nu den geachten leeraar het woord voor ZEws. referaat.

De vraag, waarvan de inleiding ter bespreking mij opgedragen is, aldus begint Ds. Van Lummel, luidt:

„Welke verhouding bestaat er tusschen „het ambt der Diakenen en de andere ambten „in Christus' kerk?

„Is voor ieders bijzondere roeping een „nauw begrensd terrein aangewezen?

„Op welke wijze en wanneer kunnen de „verschillende ambtsdragers elkander in den „ambtelijken arbeid steunen of tot elkanders „werkkring ingaan?"

Er is een tijd geweest, dat er in de Gereformeerde Kerken geene moeilijkheden konden rijzen omtrent deze vraag. Dat was voor de Kerken niet de beste tijd. Het was de tijd, toen de Dienaren des Woords alles waren. De dominee was de kerk. Maar toen de Heere eene opwekking gegeven heeft, trad het presbyteriaal karakter meer te voorschijn. In 1834 trad het Opzieners-, het Ouderlingenambt, uit zijne smadelijke positie naar voren. En toen in '86 eene nieuwe beweging ontstond, bleek het, dat van nu af ook de aandacht werd gewijd aan het diaconaat. En nu is het in onze Gereformeerde Kerken zoo, dat de drie ambten welbewust optreden. In zulke omstandigheden ligt het voor de hand als vragen, als nu gesteld omtrent de drie ambten, rijzen. Deze vraag brengt ons op het praktische kerkelijk leven. Want der Doctoren ambt, gelijk thans van geachte zijde wordt aangetoond, komt met dat praktische leven niet in aanraking.

Deze vraag is van direct belang wel voor grootere Kerken, waar de Diakenen afzonderlijk vergaderen. En ook voor Diaconieën van kleinere Kerken, waar men zich telkens, ook waar Ouderlingen en Diakenen saamvergaderen, moet afvragen of eene zaak den Ouderlingen of den Diakenen aangaat. Maar hier, op eene Conferentie van Diakenen, is ze geheel op hare plaats.

Ik wensch de tweede en derde vraag te besnoeien. Ik zal niet ingaan op de verhouding van regeer- en leer-Ouderlingen, niet wijzen op de verhouding tusschen den Ouderling en den Dienaar des Woords, ook niet aangeven, wanneer de Ouderling tot het werk van den Dienaar mag ingaan. Dus dit alleen, spreken over het Diakenambt. Het is trouwens op zichzelf van genoegzame beteekenis en moeielijkheid. Ten eerste uit de Schrift en dan uit de historie, de belijdenisschriften de liturgie en de kerkenorde wensch ik de beginselen te vinden, om in deze zaak tot het rechte inzicht te komen.

In de Handelingen wordt het Diakenambt afzonderlijk behandeld. De Schrift komt hier niet met een uitvoerig betoog, dat der Diakenen eigen ambt is, de armen te verzorgen. In de eerste plaats worden genoemd de weduwen d. i. verlatenen. Eene nadere omschrijving van het ambt der Diakenen zoekt men vergeefs. Filippus en Stefanus predikten. Maar als de apostelen verklaren, dat zij niet te gelijker tijd het woord en de tafelen kunnen dienen, dan zou men mogen zeggen, dat prediken hun ambt was en niet dat der Diakenen. De buitengewone gaven, aan Filippus en Stefanus geschonken, geven geen grond om ook voor de andere vijf, gelijke gaven te onderstellen. Of de Diakenen in eene vergadering hebben medegearbeid valt niet te beslissen. Van eene vergadering van ambtsdragers is nauwelijks sprake. De Diakenen worden niet afzonderlijk genoemd. In Filippensen 1 : 1 worden ze in één adem genoemd met de Ouderlingen: „al den heiligen in Christus Jezus, die te Filippi zijn, met de Opzieners en Diakenen." Maar in de Handelingen der Apostelen spreekt Paulus van Ouderlingen en evenzoo worden in den brief aan Titus Ouderlingen genoemd, geen Diakenen. Maar daaruit mag niet worden afgeleid, dat Diakenambt minder noodzakelijk is.

In Christus vinden wij in het Middelaarsambt de volheid van alle bedieningen. Maar omdat wij menschen zijn, zijn door de leiding des Heiligen Geestes de ambten verdeeld, zoowel Ouderlingen als Diakenen. Ik weet u geen plaats aan te wijzen, waar het Diakenambt in de gemeente wordt ondergeschikt verklaard aan dat der Ouderlingen.

Toch is, gelijk uit de historie blijkt, die meening spoedig opgekomen. In de tweede eeuw bestrijdt Ignatius haar, zeggende, dat de Diakenen niet zijn bedienaars van spijze en drank, maar van de Kerk Gods. Die opvatting woekerde toch voort. Isidorus vergelijkt de Diakenen bij de Levieten in zijn „Pontificale Romanum." De Diakenen moesten bedienen bij het altaar. Zij werden behulpsels voor de oudsten. De opvatting in de Grieksche Kerk verschilde weinig van de Roomsche. Wat de Protestantsche Kerken aangaat, de opvatting der Episcopaalsche komt de Roomsche zeer nabij. In de Luthersche werden de Diakenen behulpsels voor de Dienaren. Zeker tegen de bedoeling van Luther, die zeide, dat van hen en door hen de arme Christenen moesten worden geholpen. In de Gereformeerde strooming ten tijde der Reformatie werd nadruk gelegd op wat de Schrift aangeeft: verzorging der armen en weduwen. In de Hessische Kerk werd in 1526 voorgeschreven, dat elken predikant minstens drie Diakenen moesten worden toegevoegd. In Genève werd in 1541 in gelijken zin besloten. Calvijn spreekt van twee soorten van Diakenen, de eerste, belast met het administreeren der kerkelijke gelden, de tweede, met de zorg voor armen en weduwen, onze Diakenen dus. In de „Forma à Gratia" spreekt Johannes à Lasco van drie ambten, 1° van de Dienaren des Woords, 2° van de Dienaren des Zwaards, 3° van de Dienaren der Tafelen. In het laatste onderscheidt hij twee dingen, *a*, het verzamelen, *b*, het uitdeelen.

Hier volgt nu een onderzoek der belijdenisschriften. De Formulieren van Eenigheid en de Catechismus geven hierover weinig, de Artikelen tegen de Remonstranten niets. Iets meer geeft de Belijdenis in art. 30, waar zij spreekt van drie ambten: de Dienaren des Woords, die gegeven zijn om Woord en Sacramenten te bedienen en met de Opzieners en Diakenen vormen den Raad der kerk. Arnoldus van Rotterdam zegt van dit artikel: Der Herderen ambt is, te arbeiden, dat de ware religie haren loop hebbe, der Ouderlingen ambt, dat de overtreders op geestelijke wijze worden gestraft en der Diakenen, dat de armen worden geholpen. De laatste taak verdeelt hij hierin, 1° de aalmoezen inzamelen, 2° goede middelen aanwenden om in de nooden te voorzien, 3° de gaven uitdeelen voorzichtig en met een bewogen gemoed. Dit is alles, wat wij in de belijdenisschriften vinden omtrent het Diakenambt. In betrekking hiermede moeten wij niet uit het oog verliezen, dat er gezegd wordt, dat de Opzieners en de Diakenen met de Dienaren vormen den Raad der kerk. Straks zal het blijken in anderen zin. In de Liturgische Schriften had ik meer verwacht te vinden. In de Formulieren ter bevestiging van Dienaren en Ouderlingen wordt een ander standpunt ingenomen. In het laatste lezen wij: „En alzoo maken de Dienaren des Woords en de Ouderlingen te zamen een Kollegie of gezelschap, zijnde als een Raad der kerk en vertoonende de geheele Gemeente." Hier worden de Diakenen niet genoemd. Lezen wij echter verder, dan wordt het bezwaar opgelost. Daar staat: „waarop de Heere Christus ziet, wanneer Hij zegt: (Matth. 18 : 17) „Zegt het der Gemeente." Hier spreekt de Heiland van de oefening der tucht. „Indien uw broeder tegen u gezondigd heeft, ga heen en bestraf hem tusschen u en hem alleen." En wat er verder volgt. In dit verband heeft, zoover ons bekend, geen Gereformeerden ooit bezwaar gehad, dat in dergelijke zaken Dienaren des Woords en Ouderlingen als Kerkeraad optraden en in zulke gevallen namens de Gemeente optreden. Het is zoover wij weten door niemand weersproken, dat in tuchtzaken de Dienaren en Ouderlingen de Gemeente vertegenwoordigen. En voorts over het onderscheid tusschen de drie ambten het volgende. Der Dienaren ambt is de bediening des Woords, der gebeden, der Sacramenten en der tucht. Der Ouderlingen ambt het regeeren en opzicht hebben over de kudde en het toezicht op leer en wandel. Der Diakenen ambt is de aalmoezen te verzamelen, het noodige uit te deelen en met troostelijke redenen uit Gods Woord de ellendigen bij te staan.

Op de Synode van 1618/19 is de vorengenoemde Belijdenis aangenomen en vastgesteld, en bovendien de Kerkenorde, die mutatis mutandis (met de wijzigingen, door de omstandigheden geboden) nu nog onderhouden wordt.

De Kerkenorde zegt in art. 16, dat der Dienaren ambt bestaat in de bediening des Woords, der gebeden en der Sacramenten, het acht nemen op de Ouderlingen en de gehee e Gemeente, en (met de Ouderlingen), de Kerkelijke discipline in het huis des Heeren.

En van de Ouderlingen in art. 23: Hun is, behalve wat in art. 16 genoemd wordt, bijzonderlijk opgedragen 1° de tucht, 2° het opzicht over de Dienaren en de Diakenen, 3° de bezoeking aan de huizen, 4° de anderente vermanen.

En in art. 25 van de Diakenen: Hun ambt is de aalmoezen naarstiglijk te verzamelen, ze waar nood is uit te deelen, de benauwden te vertroosten, en wel toe te zien, dat de gaven goed worden besteed. En ten slotte rekening en verantwoording doen aan den Kerkeraad.

Als wij dit alles overzien, komen wij tot deze gevolgtrekking. In de eerste plaats is het niet aan te nemen, dat op de Synode van Dordrecht tegelijk ja en neen is gezegd. Het is niet aan te nemen, dat deze de Belijdenis heeft aangenomen, waar uitgesproken wordt, dat de Dienaren en de Ouderlingen met de Diakenen samen den Raad der Kerk vormen en tevens het Formulier van Bevestiging en de Kerkenorde, waarin zij uitspreekt, dat de Dienaren met de Ouderlingen den Raad der Kerk vormen. Zoodanige inconsequentie mogen wij der Synode niet toeschrijven. De oplossing is hier, dat de Kerkeraad kan worden beschouwd als regeerende en als vertegenwoordigende de Gemeente. In dezen eersten zin zien wij duidelijk uit de Schrift, dat de Ouderlingen zoowel die arbeiden in het Woord en de leer, als die regeeren, acht moeten hebben op zuiverheid in leer en leven. En even duidelijk, dat de Diakenen zijn aangewezen om de armen en ellendigen te voorzien in hunne tijdelijke nooddruft. Maar als vertegenwoordigende de Gemeente worden zij over andere zaken gesteld als bouw en onderhoud van kerken, beroeping van Dienaren, verzorging hunner tijdelijke nooddruft. Hier is het, dat Ouderlingen en Diakenen zich uitspreken. Dan de Gemeente-stemmingen. Wij zijn zoo independent, dat ook de Gemeente zich laat vertegenwoordigen door de ambtsdragers, evenals de Dienaren des Woords door de Gemeente worden aangewezen. De Kerkeraad wordt ook beschouwd als vertegenwoordigende de Gemeente, waar bij, als de geheele Gemeente niet gewoon is zich uit te spreken of dit niet begeert, zulke dingen namens de Gemeente afhandelt. In eigenlijken zin zijn dit handelingen der Gemeente. De Kerkeraad doet ze af, als vertegenwoordigende de Gemeente. Dus, met gezag aan Gods Woord ontleend treden Dienaren en Ouderlingen op als Kerkeraad in zake Woord en Tucht en de Diakenen als verzorgers der armen. Maar waar het den uitwendigen toestand der Gemeente raakt, b.v. beroeping van ambtsdragers, daar treden de Ouderlingen met de Diakenen en de Dienaren op als Raad der Kerk. Om dezelfde redenen behoort een besluit van Ouderlingen of Diakenen, waar het uitwendige zaken betreft, aan de beslissing van den Breeden Kerkeraad te worden onderworpen, die bestaat uit Dienaren, Ouderlingen en Diakenen.

Ten slotte eene bepaalde beantwoording van de tweede en derde vraag.

Voor de roeping der Ouderlingen is een bepaald begrensd terrein aan te wijzen.

De ambtsdragers kunnen nooit tot elkanders ambt ingaan dan om met goeden raad elkander te steunen.

In kleinere Kerken worden de Diakenen mede tot den Kerkeraad genomen. Dit is niet in strijd met art. 38 der Kerkenorde. Het valt immers in het oog, dat dit niet wordt toegelaten aan de Diakenen als een zekere gunst, maar om de Ouderlingen te steunen. Waar het getal Ouderlingen zeer klein is, geschiedt het, om te voorkomen, dat enkele personen heerschappij voeren. Onderschikking van de Diakenen onder de Opzieners is er niet. Zooals de Ouderlingen elke week zoo komen ook de Diakenen elke week samen. De Dienaren moeten op de Diakenen goed opzicht hebben. Maar dit is ook geen onderschikking. De Diakenen moeten rekening doen aan den Kerkeraad volgens art. 25. Maar dat is geen ondergeschiktheid. Want daar wordt uitdrukkelijk verklaard: zoo iemand daarbij wil tegenwoordig zijn, is dit ook voor gemeenteleden toegelaten. Als de Diakenen hier dus ondergeschikt zijn aan de Ouderlingen, dan zou er uit volgen, dat zij ook aan de Gemeente en aan elk lid ondergeschikt zijn. Maar daar is het weer de Breede Kerkeraad, als de Gemeente vertegenwoordigende, waar de Diakenen rekening en verantwoording doen.

Wij zijn dus van meening, dat naar Gods Woord en de Belijdenisschriften er eene verhouding van gelijkheid bestaat tusschen de Dienaren, Ouderlingen en Diakenen. Hier is geen Meester en Heere, maar hier zijn allen broeders.

De Dienaren hebben hun eigen werk: den Dienst des Woords, der Sacramenten en der gebeden.

De Opzieners: de Tucht, het toezicht op leer en wandel.

De Diakenen: de Verzorging en vertroosting der ellendigen.

Nooit mag een ambtsdrager, want alle dingen moeten eerlijk en met orde geschieden, ingaan tot den arbeid van den ander. Wel mogen de ambtsdragers elkander steunen in de uitoefening van het ambt.

(*Wordt vervolgd.*)

L. MEESTERS.

Rotterdam.

Ingezonden.

Geachte Redacteur,

Toen in het begin van dit jaar de „Handelingen der 59ste Vergadering van de Curatoren der Theol. School" uitgekomen waren, las ik tot mijn verwondering in Art. 13 op blz. 10, dat den 4en Jan. 1899 de aandacht gevestigd werd „op Dr. H. Franssen, predikant te Winterswijk, die zijn emeritaat heeft aangevraagd en te Zwolle zal gaan wonen."

Welk een profetische geest, dacht ik toen, heeft in 't Curatorium gewerkt!

Ik zweeg evenwel in 't publiek, afkeerig zijnde van „couranten-geschrijf", en van meening in den goeden weg te gaan, door hierop terug te komen in het als Penningmeester uit te brengen Verslag.

Dientengevolge schreef ik daarin:

„Ten slotte zij 't mij vergund een rectificatie te vragen van wat omtrent mijn persoon voorkomt op blz. 10 van uw jongste Verslag. Niet, dat ik den Scriba aanklaag. Ik meen, dat ZEw. alles heeft genotuleerd juist, gelijk 't is voorgevallen. Maar ik wees wijlen Ds. de Haas, die bij zijn bezoek op 19 Jan '99 ten mijnent sprak, gelijk de notulen vermelden, er reeds op, dat men in Kampen meer wist, dan ik zelf.

„Waarheid is, dat op 4 Jan. 1899 ik nauwelijks was begonnen te *denken* over het vragen van toestemming om mijn dienst te mogen onderlaten; dat ik toen met geen mensch nog daarover *gesproken* had, en dus in 't minst nog geen beslissing omtrent een woonplaats genomen had.

„Ik bracht dan ook eerst 9 Febr. mijn verzoek in betrekking tot Art XIV D. K. O. in den Kerkeraad te Winterswijk."

Tot mijn leedwezen is de gevraagde rectificatie achterwege gebleven, en ook dit deel niet opgenomen in het broksgewijze medegedeeld rapport. Daarom acht ik mij verplicht, thans toch in *de Bazuin* de verbetering openbaar te maken, opdat er niet nog meer legendes rondwaren.

Met dank voor de opname en verschuldigde hoogachting,

Uw dw.

DR. H. FRANSSEN.

Zwolle, 4 Sept. 1900.

Boekaankondiging.

Tijdschrift voor Gereformeerde Theologie. Achtste jaargang. No. 1. Kampen, J. H. Kok 1900.

Deze aflevering maakt wederom een goeden indruk en levert het bewijs, dat het Tijdschrift hoe langer hoe meer aan degelijkheid wint. Prof. Noordtzij zet er zijne belangrijke studie in voort over den 68en Psalm, van vers 20 tot het einde. Wijl mijn ambtgenoot alle geleerde bewijsvoering naar de noten verwezen heeft, is zijne verklaring ook voor eenvoudige lezers genietbaar. En zij zullen er wel bij varen, als zij van Prof. Noordtzij's degelijke uitlegging kennis nemen, en den 68en Psalm beter dan ooit leeren kennen en begrijpen. Met genoegen zien wij in deze aflevering wederom een studie opgenomen van de hand van Dr. van Goor. Het is een referaat over de vraag: Op welke wijze kan eene herziening van de Gereformeerde belijdenis wettig tot stand komen? Aan de hand der Dordsche Synode geeft hij daarop een duidelijk, juist antwoord, dat ook voor onze dagen van beteekenis is. Immers is in onze kerken de herziening van art. 36 aan de orde gesteld; en voor de Zending is de quaestie opgeworpen, wat belijdenis en catechismus de kerken op Java zullen hebben. Daarom zal men wel doen, aan dit artikel de noodige aandacht te wijden. De studie van Dr. van Goor is deze ten volle waard. Eindelijk geeft Ds. Mulder van Kockengen in deze aflevering een goed artikel over Openbare Schuldbelijdenis. Zijne conclusiën komen ons juist voor. Ook dit artikel bevelen wij ter lezing zeer aan. Moge het Tijdschrift zoo voortgaan. Dan zal het zonder twijfel in bloei toenemen.

—

Marnix. Protestantsche Stemmen. Jaargang II. Aflevering IV. Rotterdam, Daamen 1900.

Behalve een kort artikel van Graaf von Hoensbroeck tegen de Pauselijke Onfeilbaarheid, bevat deze aflevering vooral een zeer lezenswaard verslag over de uitbreiding van het Evangelie in Frankrijk. Voorts is er nog eene opgave in te vinden van den inhoud van verschillende tijdschriften, een gedeelte van de Statuten van het Genootschap van Jezus, en eene berekening van het vermogen van den Paus. Wie een beetje met Rome op de hoogte wil komen, kan in dit Tijdschrift terecht.

BAVINCK.

ADVERTENTIËN.

Getrouwd:
CHRISTIAAN SPOOR
EN
EGBERDINA TEN KATE.
die, mede namens wederzijdsche Familieleden hun hartelijken ***dank*** betuigen voor de ondervonden belangstelling.

BOVENSMILDE,
31 Aug. 1900.

Door Gods goedheid werden wij verblijd door de geboorte van een welgeschapen ***DOCHTER.***

A. J. MULDER.
L. A. MULDER—
DE JONG.

KOCKENGEN.
31 Aug. 1900.

Door de gunste onzes Gods beviel mijne hartelijk geliefde Echtgenoote D. PARLEVLIET van een welgeschapen ***ZOON.***

R. J. AALBERTS.

OPPERDOES, 1 Sept.

Heden schonk de Heere ons een welgeschapen ***ZOON.***

H. ZOMER.
D. ZOMER—
LUIMSTRA.

KOLLUM,
5 Sept. 1900.

Na een langdurig maar zeer geduldig lijden, werd den 29 Aug. van ons weggenomen, onze zeer geliefde Vader, Behuwd- en Grootvader, de Heer

E. Janssen,

op den leeftijd van ruim 72 jaren, waarvan hij de gemeente des Heeren te Vroomshoop gediend heeft 4 jaar als diaken en 22 jaar als ouderling; en de gemeente te Almelo 8 jaar als ouderling.

Het voor ons zoo smartelijk heengaan van onzen zoo geliefden en onvergetelijken doode, is voor hem het ingaan geweest in de ruste, die er overblijft voor het volk des Heeren.

Mede namens de andere Kinderen, Behuwd- en Kleinkinderen,
H. JANSEN.

ALMELO,
4 Sept 1900.

Helpt haar!

In het noodweer, dat Maandag 20 Aug. woedde, is ***Ebe v. d. Meulen*** door den bliksem gedood te Uithuizen, waar hij in het werk was, om in de stoffelijke nooden van zijn gezin, hier woonachtig, te voorzien.

Hij laat een arme weduwe met ***vijf kinderen onverzorgd achter.***

Zeer bewogen met het droevig lot dezer zwaarbeproefde vrouw, die met haar man ook haar kostwinner verloor, hebben ondergeteekenden zich verbonden voor haar te doen wat ze kunnen. Gaarne zouden zij haar in een kleine zaak zetten, waaruit zij haar bestaan zou kunnen zoeken, opdat zij moge bewaard worden voor kommer en gebrek.

LANDGENOOTEN! plaatst u één oogenblik in de plaats van deze arme weduwe met hare kleintjes; dit doende ***kan*** het niet anders, of bewogen met haar toestand, tast gij in uw zak en zendt gij aan een der ondergeteekenden een gave der barmhartigheid, opdat zij geholpen worde.

Elke gave wordt met dankbaarheid aanvaard en verantwoord door

C. W. DE VRIES, *Geref. pred.*
K. v. D. PLOEG,
E. BOSSINADE.

ZEVENHUIZEN (Gr.),
29 Aug. 1900.

In het Christelijk gesticht voor krankzinnigen »DENNENOORD" te ZUIDLAREN ***wordt gevraagd een***

huismeester

van Gereformeerde belijdenis en bekwaam om de administratie van het magazijn en de departementen te voeren en de leiding te hebben van allen, die daarin werkzaam zijn. Salaris ***f 1200.***

Sollicitaties te zenden aan en informaties te bekomen bij den Geneesheer-Directeur DR. J. H. SCHUURMANS STEKHOVEN.

's Heerenloo.

Wie tot

PLEEGZUSTER

onder de IDIOTEN wenscht te worden opgeleid, zende hiervan mededeeling aan den Directeur van 's HEERENLOO te ERMELO.

MANUFACTUREN.

Tegen a. s. ***Jan.*** of ***Febr. gevraagd*** een flinke

bediende en leerling,

tegen nader overeen te komen voorwaarden. Br. fr. lett. ***P.***, bureau *Veendammer Volksblad.*

J. FABERY de JONGE
te APELDOORN levert met succes,

Avondmaalstellen
en
Doopbekkens.

Bij ZALSMAN te KAMPEN is verschenen:

FEESTSTOFFEN

DOOR
J. BAVINCK
Predikant der Gereform. Kerk te Kampen.
Negen Leerredenen.
167 bladz. 90 ct.
Alle Boekh. nemen bestellingen aan.

L. S. Door dezen vestigen wij de aandacht op de Unie

„Hendrik de Cock",

die zich ten doel stelt, de organisatie van ***Geref. studenten*** aan de Rijks-Univ. te LEIDEN, UTRECHT en GRONINGEN, de Gemeentelijke Univ. te AMSTERDAM, en de Polyt School te DELFT.

P. B. BOUMAN.
h. t. Praeses.
W. J. KOLKERT JR,
h. t. ab-actis.

AMSTERDAM, 2e Jan v/d Heydenstraat 10 huis.

Alom is de inteekening geopend op den
Scheurkalender 1901

Een Lamp voor den Voet.

't Is 't eigen Woord des Heeren
Dat van genade ons spreekt;
Dat als een sterke hamer
De hardste harten breekt;
Dat als een zachte balsem
't Gewond gemoed geneest;
't Is 't zaad der weergeboorte
Door d' invloed van Gods Geest.

O, schrijf 't in onze harten
Uw heilig Woord, o Heer!
Dan vreezen wij geen satan,
Geen dood of oordeel meer.
Want bergen zullen wijken,
De wereld zal vergaan,
Maar 't Woord - het Woord des Heeren
Zal eeuwiglijk bestaan.

Wie nog een inteekenlijst verlangt gelieve die aan te vragen bij den uitgever ZALSMAN te KAMPEN.

GOEDE BOEKEN
voor weinig geld.

HUTCHESON, Verkl. v. d. twaalf kleine Propheten, gebonden in 2 half lederen banden f 9,50 voor . .	f 4,—
AMBROSIUS, Het zien op Jezus, linn. rug f 3,50 voor	- 2,—
D. MOLENAAR, De Heidelb. Catechismus f 4 90 voor	- 2,—
DR F. W. KRUMMACHER, Elisa de Profeet 3 dln. f 4,50 voor	- 2,50
PETRUS IMMENS, De godvruchtige Avondmaalganger half leer f 2,40 voor . .	- 2,00
FRANCKEN, Kern der Christelijke leer; half lee. f 1,40 voor	- 1,20
JAMES, Geschenk van een Christelijken vader aan zijne opwassende kinderen f 4,40 voor	- 2,20
JAMES, Het Huisgezin. Bestuur en aanmoediging voor al deszelfs leden f 3,60 . .	- 1,80

Deze beste boeken worden op ontvangst van postwissel franco toegezonden.

KAMPEN. G. PH. ZALSMAN.

Bij den uitgever A. GEZELLE MEERBURG te *Heusden* verschijnt elke maand:

Wat zegt de Schrift?

Maandblad tot bevordering van het rechte lezen en uitleggen van Gods Woord,
onder redactie van Prof. **L. LINDEBOOM**, Hoogleeraar a/d Theol. School te *Kampen.*

Elk No. bevat 16 bladz. van 2 kolommen, in royaal 8o formaat, en is voorzien van een omslag. Bij No. 12 wordt gratis een stevige omslag met register toegezonden.

Reeds 5 No's. zijn verschenen.

De prijs is slechts *f* **1,50** per jaar, franco per post. Men kan inteekening zenden rechtstreeks aan den uitgever, en ook door een solieden boekhandelaar.

ZANGGEZELSCHAPPEN.

Bij ZALSMAN te KAMPEN is verschenen:

HOSANNA.
64 Liederen voor drie- en vierstemmig Mannenkoor, ten dienste van Jongelingsver. en Christ. zanggezelschappen. Door SERNÉ. f 1,25.

DE ZINGENDE PELGRIM.
25 Liederen voor Christ zanggezelschappen Door KEUNING. 30 cent.

LIEVEN EN LOVEN.
25 Liederen voor Christ. zanggezelschappen. Door KEUNING. 30 cent.

DE CHRISTEL. ZANGER.
20 Liederen voor zanggezelschappen en huisgezinnen. Door VAN WIJCK. 25 cent.

DE ZANGVRIEND,
34 Meerstemmige Christ. liederen voor jong en oud. Door WIJLE. 25 cent.

DE KLEINE ZANGER.
20 Twee- en driestemmige zangstukjes voor Christ. scholen en Zondagsscholen. door SMINK. 20 cent.

EENVOUDIGE LIEDEREN.
voor Christelijke en Zondagsscholen. Door VOERMAN. 10 cent.

VADERL. GEZANGEN,
Der jeugd aangeboden door SCHABERG. 10 cent.

Stoomdruk van ZALSMAN te Kampen.